

ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่โคกหนองนาในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1
สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Following in the footsteps of the King to Khok Nong Na Model in the local
community sustainably of first year students Social Studies of Sisaket
Rajabhat University

ชำนาญ โสดา*

Chamnan Soda*

สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*

Department of Social Studies, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University*

Received: 10/09/2022, Revised: 28/10/2022, Accepted: 09/11/2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาศรีของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL)ในศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่1 สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษจำนวน 30 คน และผู้ประกอบการที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาจำนวน 10 คน รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาศรีของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ผลการศึกษาพบว่า

1) การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาศรีของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL)ของนักศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้ 1)การกำหนดหัวเรื่อง 2) การทำผังกำถาม 3)การสืบค้น สรุปลองค์ความรู้และสร้างชิ้นงาน 4) การประเมินผลการเชื่อมโยงบูรณาการ 5) การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน 6) การนำเสนอต่อสาธารณชน ตามลำดับจากศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาศรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การศึกษาพบว่า แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย โครงการส่งเสริมการแปรรูปหอมแดงให้เป็นชาหอมแดง โครงการส่งเสริมการทำสบู่สมุนไพร โครงการส่งเสริมการแปรรูปทุเรียนด้วยอาศัยเทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เสื่อหนามเตย ปลาร้าสมุนไพร ข้าวหลามทรงเครื่อง และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก โครงการส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนน้ำนัวสำเร็จรูป โครงการพัฒนาส่งเสริมและแปรรูปพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น

2) แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาโมเดลของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม เป็นการทำการเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นการสร้างและพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมของตนให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารและเตรียมพร้อมที่จะรับมือการ การเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็น ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ถึงแม้จะไม่มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต แต่เกษตรกรก็ยังมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค หรือจะเป็น ภาวะความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล เกษตรกรก็ ยังคงมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นอกจากนี้ ป่าไม้มีอยู่ ยังช่วยสร้างความอุดมสมบูรณ์กลับ คืนให้แก่ธรรมชาติ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ชนิดต่างๆ สร้างความสมดุลให้แก่ธรรมชาติและมนุษย์ ให้สามารถใช้ ชีวิตร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลทำให้คนในชุมชนสามารถกลับพึ่งพาตนเอง มีของกิน ของใช้ และที่อยู่อาศัยเท่านั้น หากแต่ยังทำให้สภาพแวดล้อมทั้งดินและน้ำดีขึ้น มีอากาศที่บริสุทธิ์ โดยทุกคนสามารถนำไปปรับใช้ได้พื้นที่สังคมเมืองและสังคมชนบทเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา การเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ โคกหนองนาโมเดล ชุมชนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop and enhance learning of the King's Philosophy of Sufficiency Economy through Project Integration Learning (PIL) in the King's Learning Center. Sisaket Rajabhat University 2) to study the approach of applying the philosophy of sufficiency economy to sustainable economic recovery of the local community. in the form of Khok Nong Na of entrepreneurs who are self-reliant and able to help society The sample population is 30 students from Sisaket Rajabhat University and entrepreneurs who bring the philosophy of sufficiency economy to sustainable economic recovery of the local community. In the Khok Nong Na model, there were 10 people. The research model was qualitative research. Data were collected from in-depth interviews from key informants and group discussions. (Focus group discussion)

The results of the study were:

1) Learning the King's Philosophy of Sufficiency Economy through Project Integration Learning (PIL) of students It consists of the following learning steps: 1) title determination 2) question mapping 3) search, summary of knowledge and work piece creation 4) integrated linkage evaluation 5) portfolio preparation 6) public presentation In order from the King's Learning Center of Sisaket Rajabhat University, it was found that the King's Philosophy of Sufficiency Economy was used in Sisaket Province, consisting of Project to promote the processing of shallots into shallot tea Promotion of herbal soap making project Project to promote durian processing by using various techniques and processes Project to promote the production of organic fertilizer pellets, betel nut mat, herb fish Seasoned Khao Lam and fresh fish products Project to promote and upgrade the finished Nam Nua community products projects for development, promotion and processing of economic crops, etc

2) Guidelines for applying the Sufficiency Economy Philosophy to Sustainable Restoration of the Foundation of Local Communities in the form of Khok Nong Na of entrepreneurs who rely on themselves and help society It is agriculture that emphasizes self-reliance. It is the creation and development of their agricultural land to be ready to be a source of food production and to be prepared to cope with the Changes from the outside world, whether it is an economic crisis even if there is no income from the sale of products or is it a drought It doesn't rain in season, so farmers still have water sources in their areas that can be utilized. return to nature It is a food source for various animal species. Create balance for nature and human beings to be able to live together in a supportive way, enabling people in the community to be able to rely on themselves with food, supplies and housing only. But it also makes the environment both soil and water better. fresh air which can be applied by everyone in urban and rural areas for sustainable better quality of life

Key word : King's science, Project Integration Learning, Khok Nong Na Model, Local Community

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีหรือ “digital disruption” เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง วิฤตการณ์ของ COVID-19 ยิ่งเร่งรัดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัว ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา สาธารณสุขของประเทศ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์โควิด ก็ต้องเริ่มแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นอยู่ การตกงาน ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ดังนั้นความยืดหยุ่นของการดำเนินชีวิตของชุมชนสังคมเรา ซึ่งมนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวด้วยการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา หรือหาทางอยู่กับภาวะการณั้ นั้น ๆ ให้ได้จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้น หากย้อนกลับไปในอดีต วิฤตการณ์ใหญ่ ที่มีผลกระทบสูงกับประเทศคงหนีไม่พ้นยุคเศรษฐกิจต้มยำกุ้งหรือยุคเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ.2540 ที่มีการเปลี่ยนแปลงกะทันหันเช่นกัน แต่ประเทศก็สามารถผ่านพ้นวิฤตการณ์ดังกล่าวมาได้ โดยแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการแก้ไขปัญหาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีคือแนวปฏิบัติของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาคน ให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย การนำแนวปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทำให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และตามที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานนิยามความหมาย “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แก่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อเผยแพร่แก่ปวงชนชาวไทยทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ น้อมนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาประเทศ โดย สศช. ได้เผยแพร่และขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทุกภาคส่วนของสังคม และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อป้องกันให้รอดพ้นจากวิฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง

ๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว จึงได้อัญเชิญ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จนถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งได้เสริมสร้างความเข้าใจไปยังภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564 : ออนไลน์)

จากแนวทางการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน พื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 มาตรา 7) ประกอบกับปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นและการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูป ประเทศ มีการปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ เพื่อให้ตอบสนองสมรรถนะตามความต้องการของตลาด และเพิ่มสมรรถนะขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้อง มีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิต ซึ่งหัวใจในการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญคือ “การเรียนรู้ของผู้เรียน” จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมีหลายประการอันได้แก่ ครูผู้สอน หลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเอื้อและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเกิดสมรรถนะที่สำคัญที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง และจากการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สาธารณสุข และที่สำคัญคือการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาบุคคลให้อยู่ในสังคมได้อย่างมี คุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นรายวิชาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ปรับหลักสูตรฐานสมรรถนะตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นการบ่มเพาะนักศึกษาให้มีสมรรถนะรายชั้นปี (ตลอด 4 หรือ 5 ปี การศึกษา) เพื่อเป็นการวางรากฐานให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่ในขณะศึกษาจบจนสำเร็จการศึกษา และ สามารถนำไปต่อยอดเพื่อวางรากฐานเป็นผู้ประกอบการ และขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมได้ โดยมหาวิทยาลัย ราชภัฏมิจิจกรรมสนับสนุนมากมายเพื่อให้นักศึกษาได้จบออกไปเป็นบัณฑิตนักปฏิบัติ เป็นวิศวกรสังคม สามารถขับเคลื่อนชุมชนนวัตกรรมได้อย่างยั่งยืน

ศาสตราจารย์ดร. เป็นเนื้อหาในรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเปิดสอนให้กับนักศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษารุ่นใหม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตราจารย์ดร. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน ให้นักศึกษาได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการพอเพียงและพึ่งพาตนเองตลอดจนรู้เท่าทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีหรือ “digital disruption” นั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏได้วางแผนและวางนโยบายในการตั้งรับแล้วในยุทธศาสตร์ระยะสั้นและระยะยาวของแต่ละมหาวิทยาลัย แต่วิกฤตการณ์ของ COVID-19 ยิ่งเร่งรัดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงมีความตระหนักในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาช่วยในการขับเคลื่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนไทยที่ควรรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้และแก้ไขปัญหาทั้งตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน และนอกจากรายวิชาศึกษาทั่วไปที่จะเสริมองค์ความรู้ให้กับนักศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษยังจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ศาสตราจารย์ดร.ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจเข้ามาศึกษาศาสตราจารย์ดร.และนำองค์ความรู้ไปต่อยอดงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและนักศึกษา เยาวชน

ชุมชน และหน่วยงานมีแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษจึงเสนอโครงการตามรอยศาสตร์พระราชาสู่โคกหนองนาในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) ในศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1.แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้ความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ 1) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นທີ່พึ่งของตนเอง มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์ สุจริต เห็นประโยชน์ ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 2) ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็น เครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด 4) ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยี ที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยี จากภูมิปัญญาของเราเอง 5) ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มี การมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ซึ่งพระราชทานให้แก่สังคมไทยในช่วงทศวรรษที่ 30 โดยมีหลักคิดอยู่กับการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนและรัฐบาลให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ต่อมาคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เริ่มเป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงมี พระมหากรุณาธิคุณให้ปรับปรุงบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสำนักงาน สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาต่าง ๆ รวมทั้ง พระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และพระราชทานพระบรมราโชบายให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทาง ปฏิบัติของทุกฝ่าย และประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 สรุปความว่า ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน ทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป ในทางสายกลาง โดยประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมี เงื่อนไขพื้นฐาน คือ เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และเงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน) ซึ่งนำไปสู่การดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่สมดุล มั่นคง ยั่งยืน สามารถรับ การเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม

“ทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง” อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร ได้สรุปหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เพื่อให้ มองเห็นภาพง่ายในการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ขั้นพื้นฐาน และขั้นก้าวหน้า ซึ่งเกษตรกรจะต้องทำขั้นพื้นฐานให้มั่นคงก่อนค่อยพัฒนาไปขั้นก้าวหน้า โดยในเบื้องต้นนั้น การขับเคลื่อนศาสตร์พระราชารูปแบบ โคก หนอง นา โมเดล เป็นการเน้นพัฒนาเกษตรกร ใน “ขั้นพื้นฐาน” โดยการออกแบบพื้นที่ให้สามารถเก็บน้ำฝนให้ได้ 100% หรือเกิน 100% ซึ่งใช้ หลักการประยุกต์เกษตรทฤษฎีใหม่ ดังที่พระองค์พระราชทานไว้

ขั้นที่ 1 พอกิน บ้านโคกขั้นที่ 2 - 4 พอใช้ พออยู่ พอร่มเย็น ขั้นที่ 5 - 6 บุญและทาน ขั้นที่ 7 เก็บรักษา ขั้นที่ 8 ขยาย ขั้นตอนที่ 9 กองกำลังเกษตรโยธิน

2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีใหม่

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถสรุปได้ว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แนวทางการเกษตรในการจัดสรรที่ดินที่มีอยู่และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งพื้นที่ทั้งหมด เป็น 4 ส่วน ตามอัตราที่สมดุลและเกื้อกูลกันโดยเน้นถึงชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีพออยู่ได้ แบบไม่ขัดสน เพื่อสร้างความสมดุลในการดำเนินชีวิต พร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลง คือ ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ความเข้มแข็ง ในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับองค์กร ระดับสังคม และในระดับประเทศ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมายทฤษฎีใหม่ ความว่าปัญหาหลัก ของเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำฝน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในเขตที่มีฝนค่อนข้างน้อย และส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ เกษตรกรยังคงทำการเพาะปลูกได้ปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้น และ มีความเสี่ยงกับความเสียหาย อันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศและฝนทิ้งช่วง แม้ว่าจะมี การขุดบ่อหรือสระเก็บน้ำไว้ใช้บ้างแต่ก็มีขนาดเพียงพอ หรือมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาให้น้ำใช้ ไม่เพียงพอ รวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว

จากแนวคิดทฤษฎีใหม่เบื้องต้น จึงมีการประยุกต์สู่การปฏิบัติให้ง่ายขึ้น โดยที่ผู้สนใจหรือเกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงโดยเริ่มจากตัวเอง ครอบครัวและขยายผล ไปสู่ระบบสังคมที่ใหญ่ขึ้น จึงมีแนวคิดหรือการประยุกต์ใช้ตามบริบทพื้นที่

3. แนวคิดเกี่ยวกับ โคก หนอง นา โมเดล

โคก หนอง นา โมเดล จากพื้นฐานของเกษตร ทฤษฎีใหม่ สู่การออกแบบพื้นที่ตามแบบ โคก หนอง นา โมเดล ยังคงยึดเรื่องของการคำนวณ โดยเฉพาะเรื่องน้ำ โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนา คุณภาพ

ชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พื้นที่ดำเนินการประกอบด้วย พื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Community Lab Model for quality of Life : CLM)

ซึ่งมีหลักการและเหตุผลโครงการฯ คือ สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน ต้องเผชิญกับผลกระทบจากวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งส่งผล กระทบไปถึงวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการสาธารณสุข ด้านการคมนาคมและอื่น ๆ ส่งผลให้เกิด วิกฤตทางสังคมขนาดหนักไปทั่วทั้งโลก โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยการจัดทำโครงการที่ประยุกต์การใช้ศาสตร์พระราชาและน้อมนำเอาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 40 ทฤษฎี ที่ทรงพระราชทาน ไว้ให้ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์กับแนวคิดการพัฒนาพื้นที่และ การออกแบบเชิงภูมิสังคมไทย เพื่อการพึ่งตนเองและรองรับภัยพิบัติในรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” สร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับหมู่บ้านในภูมิสังคมต่าง ๆ ผ่านการทำงานในรูปแบบ การจ้างงานและการร่วมลงแรงด้วยการสนับสนุนวัสดุพื้นฐานและงบประมาณ บูรณาการการทำงาน จากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้ครัวเรือนและชุมชนที่เข้าร่วมโครงการในระดับพื้นฐาน ดำเนินการสร้าง 1. พื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Community Lab Model for quality of Life : CLM) ระดับตำบล และให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนา 2. พื้นที่ครัวเรือนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Household Lab Model for quality of Life HLM) 3. บูรณาการร่วมพัฒนาพื้นที่ระดับตำบล เพื่อการบริหารจัดการน้ำขั้นพื้นฐาน ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมตามแนวพระราชดำริ 10 วิธี เชื่อมโยงกับพื้นที่ปฏิบัติการโครงการ 1) แก้ไขวิกฤตด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ 2) เสริมสร้างความสามัคคีและสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงผ่านการทำกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ร่วม 3) สร้างระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่ผลิตอาหารปลอดภัยจากสารเคมีและผลิต

โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ประกอบด้วย 1) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่การปฏิบัติในรูปแบบ โคก หนอง นา โมเดล 2) เพื่อพัฒนา พื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับตำบล และระดับครัวเรือน 3) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนผ่านการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ เกษตรกร แรงงานและบัณฑิตจบใหม่ กลุ่มแรงงานที่อพยพกลับท้องถิ่นและชุมชน ที่ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์ในช่วงวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19)

การออกแบบ พื้นที่ด้วย โคก หนอง นา เป็นการประยุกต์หลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้เหมาะสมตามสภาพตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ สอดคล้องกับ “ภูมิ” หรือ สภาพทางกายภาพของพื้นที่ และ “สังคม” หรือ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรมและประเพณีของคนอาศัยอยู่ในพื้นที่ โคก-หนอง-นา โมเดล คือ การจัดการพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ตามภูมิสังคม ประยุกต์จากพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่เหมาะสม กับพื้นที่ ประเทศไทย ซึ่งเป็นการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เข้ากับภูมิปัญญา พื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่ ต่อยอดด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม กับพื้นที่ เพิ่มพื้นที่ป่า สร้างความมั่นคงทางอาหารเป็นการทำให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเองโดยมีมนุษย์ เป็นส่วนส่งเสริมให้สำเร็จเร็วขึ้นในขั้นพื้นฐาน เน้นการพึ่งพาตนเอง ด้านน้ำ อาหาร และพลังงาน อย่างเป็นระบบสามารถนำผลผลิตที่ได้มาต่อยอดแปรรูปในขั้นก้าวหน้า เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างความสามัคคีในชุมชน

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหลักการออกแบบพื้นที่ โคก หนอง นา ตาม ภูมิสังคม สามารถสรุปได้ว่าการออกแบบพื้นที่ โคก หนอง นา ต้องสอดคล้องกับ “ภูมิ” หรือ สภาพ ทางกายภาพของพื้นที่ และ “สังคม” หรือ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรมและ ประเพณีของพื้นที่ โดยมีตัวแปรที่สำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย ดิน คือ ต้องรู้จักสภาพดินของตนเอง น้ำ คือ รู้จักรักษาน้ำฝนจากธรรมชาติ รู้จักทางน้ำเข้า ออก เพื่อวางตำแหน่งหนองน้ำให้เหมาะสม ลม คือ เตรียมพื้นที่ใช้ประโยชน์จากทิศทางลม ไฟ คือ ทิศทางของดวงอาทิตย์ในแต่ละฤดูเพื่อนำมาใช้ ประโยชน์ และคน คือ ออกแบบพื้นที่ตามความต้องการตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่

4. การเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL)

การกำหนดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเรียน การสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง ผ่านกระบวนการคิดและสร้างสรรค์ชิ้นงาน ที่สำคัญคือต้อง นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ โรงเรียนสาธิตจิงพัฒนานวัตกรรม SSKRU DMS MODLE ใน รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Project Approach สำหรับระดับปฐมวัยและ Project Integration Learning สำหรับระดับประถมศึกษา ขึ้นและได้ใช้ไปแล้วในระดับหนึ่ง แต่ ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป แต่การพัฒนานั้นยังต้องมีปัจจัยอีกหลายประการ อาทิเช่น 1) การศึกษาความต้องการจำเป็นพื้นฐานด้านการจัดการเรียน การสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนเครือข่าย เพื่อให้ ทราบปัญหา ข้อเด่น ข้อด้อย และจุดที่ต้องการพัฒนาของการเรียนการสอน 2) สร้างและ พัฒนานวัตกรรมต้นแบบนวัตกรรม Project Approach สำหรับระดับปฐมวัยและ Project Integration Learning สำหรับระดับประถมศึกษา ให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดพร้อมที่จะเป็นต้นแบบนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ และ 3) เสริมขีด สมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ด้วยระบบ Professional Learning Community : PLC

สำหรับการเสริมขีดสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียน การสอน ด้วยระบบ Professional Learning Community : PLC ถือว่าเป็นกลยุทธ์ สำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับองค์กรที่มุ่งเน้นให้องค์กรมีการ ปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มพัฒนาจาก แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้และปรับประยุกต์ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และการเรียนรู้ร่วมกันในทางวิชาชีพ ที่มีหน้าที่งานสำคัญ คือความรับผิดชอบการเรียนรู้ ของผู้เรียน ร่วมกันเป็นสำคัญ

ความคาดหวังที่โรงเรียนต้องการให้เกิดกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา อาทิเช่น 1) นักเรียนเลือกเรื่องที่จะนำมาเรียนรู้พร้อมทั้งบอกแรงบันดาลใจหรือที่มาและ ความสำคัญหรือหลักการและเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล 2) รู้จักตั้งคำถามในเรื่องที่จะเรียนรู้ นำคำถามไปเขียนผังความคิดได้ 3) นักเรียนทำการสืบค้นด้วยการเขียนผังงาน (Flowchart) หรือ เขียนไทม์ไลน์ (Timeline) แล้วนำเสนอครูที่ปรึกษา ปฏิบัติการสืบค้นสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเองและนำ ความรู้มาสร้างชิ้นงานหรือนวัตกรรมได้ 4) นักเรียนทำการประเมินชิ้นงานหรือนวัตกรรมของตนเองแบบมีส่วนร่วมกับครู ที่ปรึกษา ผู้ปกครองได้ 5) นักเรียนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ 6) นำเสนอผลงาน จัดทำ จัดทำสื่อการนำเสนอ ปฏิบัติการนำเสนอ ทบทวนหลังปฏิบัติงานนำเสนอ (After Action Review : AAR) ได้

ผลสะท้อนที่ต้องการให้ผู้เรียนที่เรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ(Project Integration Learning : PIL) ที่ตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ มีทักษะ การสื่อสาร ทักษะกระบวนการคิด ทักษะการสร้างนวัตกรรม และทักษะการใช้เทคโนโลยี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ทางผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมหลักการ และมีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมากที่สุด เกี่ยวกับการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) และศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย

1. นักศึกษาชั้นปีที่1 สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษจำนวน 30 คน
2. ผู้ประกอบการที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาตำบลอิเซและตำบลเสียวจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในครั้งนี้ ได้แก่

1. คู่มือการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning: PIL)
2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning: PIL)

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนแบบโครงการบูรณาการ จากเอกสารและงานวิจัย

1.2 ผู้วิจัยร่างคู่มือการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 1 การเลือกหัวเรื่อง ขั้นตอนที่ 2 การทำผังความคิด ขั้นตอนที่ 3 การสืบค้น สรุปลงความรู้อและสร้างชิ้นงาน ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการเชื่อมโยงบูรณาการกลุ่มสาระ ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอต่อสาธารณชน

ผู้วิจัยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้สอนในระดับอุดมศึกษา 3 ท่าน ได้แก่ ผศ.ชลธิชา โรจนแสง ผศ.กนิษฐ์ ธีรสิทธิ์ทางกูร และผศ.อรพร ทับทิมศรี

1.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่นักวิจัยกำหนดการจัดการเรียนรู้ขั้นทั้ง 6 ขั้นตอน นำแบบประเมินความคิดเห็น โดยกำหนดเกณฑ์การตัดสินประเมินค่าของเครื่องมือ

1.4 ผู้วิจัยผลสรุปกรอบแนวคิดที่เหมาะสมแล้วจัดทำคู่มือการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning: PIL)

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม

ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนา โดยส่งแบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้าเพื่อการเตรียมการก่อนการสัมภาษณ์ โดยในแบบสัมภาษณ์จะประกอบด้วยชุดคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และแสดงความคิดเห็น เนื่องจากรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ เครื่องมือหลักที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เพื่อใช้ประกอบการพูดคุย สอบถาม สังเกต ในการสัมภาษณ์ แบบเชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะช่วยอธิบายสิ่งที่พบเห็นหรือสังเกตได้ แต่ยังไม่ เข้าใจ ให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้น การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนว่าจะต้องซักถามในประเด็นใดบ้างและมี คำถามกำหนดตายตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทุกประเด็น แต่ในการสัมภาษณ์การถามคำถาม สามารถที่จะปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและ สามารถควบคุมทิศทางโครงสร้างของเนื้อหาให้เป็นเรื่องที่ต้องการทราบหรือปัญหาในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ต้องการรายละเอียดมากที่สุดในเรื่องที่ผู้ศึกษาต้องการ และมีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมากที่สุด โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากกรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม

2.2 ผู้วิจัยนำแนวคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้น ไปตรวจสอบความตรง เชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุง

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม

ขอบเขตการวิจัย

ตอนที่ 1 พัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL)

1. นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 30 คนปฏิบัติการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) จากศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2. นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 30 คน จัดทำหลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงการบูรณาการ (Project Integration Learning: PIL) จากศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผลงานการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning: PIL)

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) มีรายละเอียดดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มและ นัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม

2. ติดต่อขอใช้สถานที่จัดสนทนากลุ่ม เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

3. ดำเนินการสนทนากลุ่มตามที่นัดหมาย

5. ถอดเทปบันทึกการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงสรุปผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เกี่ยวกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม

การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

2. ศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ ผู้วิจัยจะสรุปสาระสำคัญจากเนื้อความ คำพูด ปรากฏการณ์ พฤติกรรมที่เกิดขึ้น ขณะปฏิบัติกิจกรรม นำมาจัดกลุ่มของข้อมูลแล้วนำเสนอโดยการเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) ดังนี้

การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) ของนักศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้ 1)การกำหนดหัวเรื่อง 2) การทำผังกำถาม 3)การสืบค้น สรุปลองค์ความรู้และสร้างชิ้นงาน 4) การประเมินผลการเชื่อมโยงบูรณาการ 5) การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน 6) การนำเสนอต่อสาธารณชน ตามลำดับจากศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การศึกษาของนักศึกษาพบว่า แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย โครงการส่งเสริมการ

แปรรูปหอมแดงให้เป็นชาหอมแดง โครงการส่งเสริมการทำสบู่สมุนไพร โครงการส่งเสริมการแปรรูปทุเรียนด้วยอาศัยเทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เสื้อหนามเตย ปลาร้าสมุนไพร ข้าวหลามทรงเครื่อง และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก โครงการส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนน้ำนวลสำเร็จรูป โครงการพัฒนาส่งเสริมและแปรรูปพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น

2 ผลการศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้

แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในรูปแบบโคกหนองนาโมเดลของผู้ประกอบการที่พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม เป็นการทำการเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นการสร้างและพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมของตนเองให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารและเตรียมพร้อมที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็น ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ถึงแม้จะไม่มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต แต่เกษตรกรก็ยังมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภค หรือจะเป็นภาวะความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล เกษตรกรก็ ยังคงมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ ป่าไม้มีอยู่ ยังช่วยสร้างความอุดมสมบูรณ์กลับ คืนให้แก่ธรรมชาติ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ชนิดต่าง ๆ สร้างความสมดุลให้แก่ธรรมชาติและมนุษย์ ให้สามารถใช้ ชีวิตร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลทำให้คนในชุมชนสามารถกลับพึ่งพาตนเอง มีของกิน ของใช้ และที่อยู่อาศัยเท่านั้น หากแต่ยังทำให้สภาพแวดล้อมทั้งดินและน้ำดีขึ้น มีอากาศที่บริสุทธิ์ โดยทุกคนสามารถนำไปปรับใช้ได้พื้นที่สังคมเมืองและสังคมชนบทเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลจากการวิจัย

การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานบูรณาการ (Project Integration Learning :PIL) ของนักศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้ 1)การกำหนดหัวเรื่อง 2) การทำผังกำถาม 3)การสืบค้น สรุปลองค์ความรู้และสร้างชิ้นงาน 4) การประเมินผลการเชื่อมโยงบูรณาการ 5) การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน 6) การนำเสนอต่อสาธารณชน ตามลำดับจากศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ นักศึกษาพบว่าโครงการพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษตามแนวทางของโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่เป็นเสมือนการ “ย้อนรอยพระบาทยาดราเรียนรู้ศาสตร์พระราชา” เช่น โครงการส่งเสริมการแปรรูปหอมแดงให้เป็นชาหอมแดง โครงการส่งเสริมการทำสบู่สมุนไพร โครงการส่งเสริมการแปรรูปทุเรียนด้วยอาศัยเทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เสื้อหนามเตย ปลาร้าสมุนไพร ข้าวหลามทรงเครื่อง และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก โครงการส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนน้ำนวลสำเร็จรูป โครงการพัฒนาส่งเสริมและแปรรูปพืชเศรษฐกิจ โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการพัฒนาระบบ SSKRU Web Service โครงการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยให้กับครูและนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โครงการส่งเสริมความสามัคคี รู้หน้าที่ มีวินัย และเข้าใจสิทธิหน้าที่พลเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โครงการอบรมพัฒนามัคคุเทศก์ภาษาจีนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ โครงการพัฒนาความรู้ทักษะภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โครงการโรงเรียนคุณธรรมสืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดศรีสะเกษ และโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง เป็นต้น

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ยังได้ดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบล ตามปัญหาและความต้องการของชุมชนตามนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม อาทิเช่น การพัฒนาสินค้าและบริการชุมชน การพัฒนาการตลาดและสิ่งอำนวยความสะดวก การส่งเสริมและพัฒนาฝีมือแรงงานชุมชน การส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูและพัฒนาท้องถิ่นตนเอง การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ตามการดำเนินงานโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ) จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้รับจ้างโครงการใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งทำให้ประเทศเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ บัณฑิตจบใหม่ไม่สามารถหางานทำได้ นักศึกษาได้รับผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน ประชาชนว่างงาน ขาดรายได้ ย้ายกลับถิ่นฐานจำนวนมากส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมหลากหลายตามมา ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการ นอกจากจะได้รับค่าจ้างแล้ว ยังได้พัฒนาทักษะ 4 ด้าน ได้แก่ ดิจิทัล การเงิน สังคมและภาษาอังกฤษ ควบคู่ไปกับทักษะเฉพาะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในพื้นที่อีกด้วย และเพื่อให้เกิดการบูรณาการโครงการในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาด้านรายได้ มีการพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ เช่น การยกระดับ OTOP และอาชีพอื่นๆ เช่น การเลี้ยงโคเนื้อ การพัฒนาผ้าแสบ การสร้างอาชีพของที่ระลึกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวศรีสะเกษ การตลาดดิจิทัลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ การสร้างผลิตภัณฑ์จากหวายเทียมสู่การประกอบอาชีพ การพัฒนาทักษะงานเหล็กและงานเชื่อมโลหะ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเตยหนาม การพัฒนาผ้าด้วยเทคนิคบาติก การทำน้ำพริกตาแดง และน้ำพริกแจ่วบอง การพัฒนาการปลูกถั่วลิสง และการแปรรูปถั่วลิสง การย้อมไหมและทอผ้าไหมลายลูกแก้ว การส่งเสริมอาชีพเลี้ยงปลาตาก การแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเจี๊ยบแดงเป็นแยมกระเจี๊ยบ การทำขนมข้าวเกรียบมันเกตุทอง การทำขนมเปียะ การพัฒนาอาชีพเลี้ยงผึ้งและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผึ้ง เป็นต้น

อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่โคก หนอง นา ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพออยู่พอกินของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษอีกด้วย สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ เพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ เป็นการวิจัยและพัฒนาใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี พื้นที่วิจัยเป็นศูนย์ต้นแบบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติในภาคกลาง เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มและ แบบประเมินคุณภาพรูปแบบปรับปรุงรูปแบบและได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเครือข่ายกสิกรรม ธรรมชาติ ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบมุ่งนำความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มาบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างนักศึกษาแกนนำให้สร้างงานพึ่งตนเองได้ 2) วิธีการใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการในศูนย์เครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ โดยการให้ความรู้ ทดลอง และ ปฏิบัติโดยใช้เทคนิคเข้าบรรยาย บ่าย ทดลองและลงมือทำ ค่าสรุปและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้เวลาอบรม แบบเข้ม 3 วัน 3) สื่อและวิทยาการในการเรียนรู้ ได้จัดฐานเรียนรู้ 9 ฐาน ที่มีวิทยากรและสื่อประจำฐาน ได้แก่ ฐานคนรักแม่ธรณี คนรักป่า คนรักน้ำ คนรักแม่โพสพ คนเอาถ่าน คนรักสุขภาพ คนมีไฟ คนมีน้ำยา และคนติดดิน และ 4) การประเมินผล ใช้การประเมินเชิงปริมาณและประเมินแบบมีส่วนร่วม ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ เมื่อผ่านการเรียนรู้ใน

แต่ละฐานและติดตามผลการปฏิบัติ ตามบทบาทของแกนนำด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ผลการประเมิน รูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

1. อาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้สนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและแก้ไขปัญหา ผ่าน สถานการณ์จริงตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีและสามารถขยายผล ด้วยการปรับการเรียนเปลี่ยนวิธีสอนในเนื้อหาสาระพระราชดำริได้อย่างยั่งยืน
2. สามารถนำไปวางแผนและกำหนดแนวทางการยกระดับรายวิชาศึกษาทั่วไปอื่น ๆ ได้
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สามารถนำผลงานวิจัยไปขยายเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานราก วางพื้นฐานการเป็นผู้ประกอบการได้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). **วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.cdd.go.th>
- ชยุต อินทร์พรหม. (2561). **เศรษฐกิจพอเพียงกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ ทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน** วารสารพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 20(2), 1-15.
- นิสากร กรุงไกรเพชร, อริสรา ฤทธิงาม และ ชรัญญากร วิริยะ. (2559). **รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนสุขภาวะที่ท่ามะนาว**. วารสารพยาบาล มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(3). 34-46.
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญโญ). (2560). **รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา**. ปรินิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระฐาปกรณ รตนโชโต (สุปัญญารัตน์). (2561). **รูปแบบการผลิตและการจัดการการเกษตรแบบพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์**. ปรินิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระณรงค์เดช อธิมุตโต (เดชชาติกล), (2560). **รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ**. ปรินิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระปลัดธนากร สุนตมโน (เพราะละ), (2561). **ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย**. ปรินิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2542). **ทฤษฎีใหม่**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.chaipat.or.th>
- ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2559). **การกักเก็บน้ำในโคกหนองนา โมเดล ตัวอย่าง 10 ไร่**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 เข้าถึงได้จาก www.monmai.com

- รัชนิวรรณ จินธรรม, ปันณรภัส ถกภักดี และอรรณณ ภัสสรศิริ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ 3(2). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 เข้าถึงได้จาก [dhhttps://so03.tcithaijo.org/index.php/jmbr/article/download/148190/109077/](https://so03.tcithaijo.org/index.php/jmbr/article/download/148190/109077/)
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร. (2562). ชุดถอดคำครุ : วิชาหลักกิจกรรมธรรมชาติ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://pubhtml5.com/vrrw/amiu/basic>.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2552). เศรษฐกิจพอเพียงแนวคิดสู่การประยุกต์ใช้ที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ. บริษัท เอเชีย แปซิฟิก ออฟเซ็ท จำกัด
- สำนักงานพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). แนวทางการพึ่งตนเองในการจัดเก็บน้ำระดับไรนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ในเขตปฏิรูปที่ดิน. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 6 - 12.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2563). แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://roiet.cdd.go.th/wpcontent/uploads/sites/48/2020/08.compressed.pdf>.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2541). เพิ่มทุนมนุษย์ด้วย “จิตสาธารณะ”. วารสารสังคมพัฒนา มหาวิทยาลัยบูรพา, 36(4), 63-70.
- อัมภาวุฒิ พงศ์วิรวงศ์. (2563). การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นาโมเดล”. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <http://www3.ru.ac.th/mpaabstract/files/256316298601726214832046.pdf>